



**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

DELEGATURA w ŁODZI

Aleja Piłsudskiego 8
90-051 Łódź, P - 73
Tel. (0-42) 636-36-89, Fax (0-42) 636-07-12
E-mail: lodz@uokik.gov.pl

RŁO/61-86/04/-AK-MN-

Łódź, dnia 8 grudnia 2004 r.

DECYZJA Nr RŁO 14/2004

Na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (jednolity tekst: Dz. U. z 2003 r., Nr 86, poz. 804 ze zm.) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. nr 18 poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach, ul. Zagnańska 84A, 25-528 Kielce,

działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, wskazaną w art. 23a ust. 1 ww. ustawy bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na wyłączeniu obowiązku doręczania konsumentom zmienionego wzorca umowy o studiowanie pod nazwą „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach”, na mocy postanowienia umownego wskazanego w § 4 ust. 3 ww. umowy o studiowanie o treści „Wysokość czesnego ustala się odrębnie na każdy rok, a o ewentualnej jego zmianie uczelnia zawiadamia studentów w formie zawiadomienia pisemnego, wywieszanego na tablicy ogłoszeń w terminie 1 miesiąca przed rozpoczęciem letniej sesji egzaminacyjnej”

i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 30 października 2004 r.

Uzasadnienie

W dniu 17 września 2004 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwany dalej Prezes Urzędu) w ramach posiadanych kompetencji ustawowych wszczął postępowanie wyjaśniające w celu wstępnego ustalenia, czy Świętokrzyska Szkoła Wyższa w Kielcach, ul. Zagnańska 84A, 25-528 Kielce (zwana dalej Świętokrzyska Szkoła Wyższa) stosuje w obrocie z udziałem konsumentów wzorce umowne i czy nie zawierają one niedozwolonych postanowień umownych. W trakcie postępowania wyjaśniającego Prezes

Urzędu ustalił, że Świętokrzyska Szkoła Wyższa stosowała w stosunkach umownych ze studentami wzorzec umowy pod nazwą „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach”. Wzorzec ten w § 4 ust. 3 stanowił „Wysokość czesnego ustala się odrębnie na każdy rok, a o ewentualnej jego zmianie uczelnia zawiadamia studentów w formie zawiadomienia pisemnego, wywieszanego na tablicy ogłoszeń w terminie 1 miesiąca przed rozpoczęciem letniej sesji egzaminacyjnej”. Prezes Urzędu ustalił, że tym postanowieniem Świętokrzyska Szkoła Wyższa wyłączyła ustawowy obowiązek doręczenia konsumentowi zmienionego wzorca umowy, uregulowany w art. 384¹ i art. 384 Kodeksu cywilnego. Wobec powyższego Prezes Urzędu uznał, że nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W związku z powyższym Postanowieniem Prezesa Urzędu z dnia 19 października 2004 r. (k. 1) zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Świętokrzyską Szkołę Wyższą praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na bezprawnym, godzącym w interesy konsumentów działaniu przedsiębiorcy polegającym na wyłączeniu obowiązku doręczenia konsumentom zmienionego wzorca umowy o studiowanie pod nazwą „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach”, na mocy postanowienia umownego wskazanego w § 4 ust. 3 ww. umowy o treści „Wysokość czesnego ustala się odrębnie na każdy rok, a o ewentualnej jego zmianie uczelnia zawiadamia studentów w formie zawiadomienia pisemnego, wywieszanego na tablicy ogłoszeń w terminie 1 miesiąca przed rozpoczęciem letniej sesji egzaminacyjnej”, co może stanowić naruszenie art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (jednolity tekst: Dz. U. z 2003 r., Nr 86, poz. 804 ze zm.) (zwana dalej ustawą o okik).

W odpowiedzi na ww. zawiadomienie Prezesa Urzędu z dnia 19 października 2004 r. o wszczęciu postępowania, o którym mowa wyżej, Świętokrzyska Szkoła Wyższa poinformowała w piśmie z dnia 29 października 2004 r., że niezwłocznie uwzględni uwagi Prezesa Urzędu i do umowy o studiowanie wprowadzi w formie aneksu zapis dotyczący doręczania studentom zmian umowy. Na dowód realizacji ww. zobowiązania Świętokrzyska Szkoła Wyższa przedstawiła w piśmie z dnia 18 listopada 2004 r. obowiązujący od 30 października 2004 r. zmieniony wzór „Umowy o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach” z dopisanym do § 4 ust. 3 zdaniem „Jeżeli wysokość czesnego ulegnie zmianie Zleceniobiorca doręczy Zleceniodawcy stosowny aneks do niniejszej umowy.”. W związku z wprowadzeniem do obrotu nowego wzorca umowy Świętokrzyska Szkoła Wyższa wystąpiła z wnioskiem o wydanie na podstawie art. 23d ustawy o okik, decyzji nie stwierdzającej naruszenia zbiorowych interesów konsumentów (k-ty 11-12).

Prezes Urzędu, ustalił co następuje:

Świętokrzyska Szkoła Wyższa została wpisana do rejestru niepaństwowych uczelni zawodowych w dniu 10 lipca 2003 r. na podstawie Decyzji Ministra Edukacji Narodowej i Sportu Nr DSW 3-4001-448/JG/03 z dnia 10 lipca 2003 r. (k. 5). Przedmiotem działania uczelni wpisanym w rubryce czwartej rejestru było: „Kształcenie na poziomie wyższych studiów zawodowych na kierunku pedagogika ze specjalizacją resocjalizacja. Świętokrzyska Szkoła Wyższa posiadała osobowość prawną na podstawie art. 8 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385, ze zm.). Uczelnia świadczyła usługi

odpłatnie. Świadczenie to miało charakter zobowiązania ciągłego polegającego na trwałym, rozciągniętym w czasie przez okres studiów wykonywaniu ww. usług przez Świętokrzyską Szkołę Wyższą na rzecz studentów. Odpowiednikiem świadczenia uczelni było zobowiązanie studentów do płacenia czesnego.

Świętokrzyska Szkoła Wyższa w umowach ze studentami stosowała wzorzec umowy pod nazwą „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach” (zwana dalej umowa). Zgodnie z art. 384 § 1 Kodeksu cywilnego wzorcem umowy jest „Ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności warunki umów, wzory, umów, regulaminy (...)”. Umowa została ustalona jednostronnie przez Świętokrzyską Szkołę Wyższą i student nie miał wpływu na treść jej postanowień.

§ 4 ust. 3 umowy zawierał postanowienie o treści: „Wysokość czesnego ustala się odrębnie na każdy rok, a o ewentualnej jego zmianie uczelnia zawiadamia studentów w formie zawiadomienia pisemnego, wywieszanego na tablicy ogłoszeń w terminie 1 miesiąca przed rozpoczęciem letniej sesji egzaminacyjnej”. Postanowienie to gwarantowało Świętokrzyskiej Szkole Wyższej zmianę postanowienia wzorca umowy na podstawie aktu wewnętrznego regulującego wysokość czesnego. W piśmie z 18 listopada 2004 r. Świętokrzyska Szkoła Wyższa poinformowała, że wzorzec umowy w powyższej wersji obowiązywał do 30 października 2004 r. i został zmieniony w tym dniu poprzez wprowadzenie dodatkowego zapisu do postanowienia w § 4 ust. 3 umowy o treści: „Jeżeli wysokość czesnego ulegnie zmianie Zleceniobiorca doręczy Zleceniodawcy stosowny aneks do niniejszej umowy.” (k. 12).

Art. 384¹ Kodeksu cywilnego ustala, że wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli zostały zachowane wymagania określone w art. 384 Kodeksu cywilnego i strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Zgodnie z treścią art. 384 Kodeksu cywilnego konsument jest związany wzorcem umowy wydanym w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym jeżeli wzorzec umowy ustalony przez jedną ze stron umowy zostanie mu doręczony przy zawarciu umowy. Obowiązek doręczenia nie dotyczy umów zawieranych z konsumentami w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego (art. 384 § 2 zdanie drugie Kodeksu cywilnego), określanych w piśmiennictwie jako umowy bagatelne (E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, Wydanie 2, Wydawnictwo C.H. Beck 2002, s. 313). W doktrynie przyjmuje się, że „wydanie wzorca może nastąpić jako wydanie wzorca po raz pierwszy lub jako zmiana wzorca umowy, któremu był poddany pierwotny stosunek umowy” (E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, Wydanie 2, Wydawnictwo C.H. Beck 2002, s. 323).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Art. 23a ust. 1 ustawy o okik stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Przesłankami zaistnienia zakazanej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów są:

- 1) działanie przedsiębiorcy,
- 2) noszące znamiona bezprawności,

3) godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1a ustawy o okik ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej. Świętokrzyska Szkoła Wyższa posiadała zdolność prawną co zostało wykazane wyżej i wykonywała usługi edukacyjne polegające na kształceniu studentów w systemie wyższych studiów zawodowych, we własnym imieniu, zawodowo, odpłatnie, w sposób zorganizowany i ciągły. Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, usługi edukacyjne o charakterze zarobkowym świadczone przez szkołę wyższą są działalnością o charakterze użyteczności publicznej, zbliżoną do działalności gospodarczej, a podmiot świadczący te usługi jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1a ustawy o okik. Stanowisko Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w tej sprawie podzielił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt III SK 22/04. Prezes Urzędu stwierdził, że Świętokrzyska Szkoła Wyższa była przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1a ustawy o okik.

Tym samym pierwsza przesłanka została spełniona.

Na mocy art. 23a ustawy o okik zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed bezprawnymi działaniami przedsiębiorcy. Zgodnie z uzasadnieniem projektu rządowego ustawy z dnia 5 lipca 2002 r., nowelizującej ustawę o ochronie konkurencji i konsumentów „Same przepisy art. 23a – 23d nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, a także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów” (druk sejmowy nr 366, s. 20). Podobnie została zdefiniowana bezprawność w Małej Encyklopedii Prawa (Mała Encyklopedia Prawa, PWN, Warszawa 1980, s. 46 i 47). Chodzi więc o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym jako całością. Istotnym jest również fakt, iż bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, niezależnym od wystąpienia szkody czy od zamiaru podmiotu dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zachowanie Świętokrzyskiej Szkoły Wyższej polegające na wprowadzeniu w umowie wzorcowej pod nazwą „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach” postanowienia o treści „Wysokość czesnego ustala się odrębnie na każdy rok, a o ewentualnej jego zmianie uczelnia zawiadamia studentów w formie zawiadomienia pisemnego, wywieszanego na tablicy ogłoszeń w terminie 1 miesiąca przed rozpoczęciem letniej sesji egzaminacyjnej” jest niezgodne z art. 384¹ i art. 384 Kodeksu cywilnego i tym samym jest bezprawne. W przypadku kształtowania stosunku prawnego między przedsiębiorcą a konsumentem przy użyciu wzorca umowy doręczenie zgodnie z cytowanym wcześniej art. 384 Kodeksu cywilnego (do którego odwołuje się ww. art. 384¹) jest jedynym skutecznym sposobem zawarcia umowy z użyciem wzorca. Doręczenie ma nastąpić *verba legis* przy zawarciu umowy. Stanowi ono najpewniejszy i zarazem najdogodniejszy dla drugiej strony sposób poinformowania jej o wzorcu. Innym sposobem jest stworzenie możliwości zapoznania się z treścią wzorca w łatwy sposób (udostępnienie wzorca w miejscu łatwo dostępnym dla kontrahentów proponenta np. wywieszenie wzorca w ogólnie dostępnym pomieszczeniu). Należy jednak zaznaczyć, iż zgodnie z art. 384 § 2 zdanie drugie Kodeksu cywilnego nie dotyczy to umów zawieranych z udziałem konsumentów, z wyjątkiem umów

powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego (tzw. umów bagatelnych). Umowa o studiowanie nie jest umową bagatelną. Nie jest to umowa zawierana codziennie w celu zaspokojenia bieżących potrzeb, a wysokość czesnego nie jest kwotą drobną. W związku z powyższym niedoręczenie wzorca umowy przez proponenta w żadnym wypadku nie może mieć zastosowania w umowach między Świętokrzyską Szkołą Wyższą (przedsiębiorcą) a studentami (konsumentami).

Zgodnie z cytowanym wcześniej art. 384¹ Kodeksu cywilnego wymóg doręczenia obowiązuje również w przypadku wydania nowego wzorca lub zmiany już istniejącego w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym nastawionego na trwanie, którego swoistym sposobem zakończenia jest wypowiedzenie. Jak wskazano na wstępie, oceniana umowa dotyczy stosunków umownych o charakterze ciągłym. Doręczenie wzorca polega na wręczeniu lub przesłaniu za potwierdzeniem odbioru konsumentowi dokumentu obejmującego całość wzorca, to jest nie tylko umowy wzorcowej, ale również innych dokumentów jak regulaminy, zarządzenia, warunki ogólne, itp. akty, do których odwołuje się wspomniana umowa. Powyższy obowiązek w takim samym stopniu dotyczy wzorca istniejącego, jak i jego zmian. Nie jest dopuszczalne w przedmiotowej sprawie doręczenie wyciągu wzorca lub informacji o jego istnieniu, ustne powiadomienie, lub obwieszczenie na tablicy ogłoszeń (porównaj: Wojciech Popiołek, Kodeks cywilny, Komentarz, Tom 1, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2002, 3. wydanie, s. 791).

Stosując postanowienie § 4 ust. 3 wzorca umowy w brzmieniu jak cytowano wyżej Świętokrzyska Szkoła Wyższa wyłączyła ustawowy obowiązek doręczania konsumentom - studentom zmienionego wzorca umowy o studiowanie pod nazwą „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach” w zakresie zmiany wysokości czesnego, wynikający z przepisów art. 384¹ i art. 384 Kodeksu cywilnego.

Tym samym druga przesłanka została spełniona.

Każde działanie bezprawne podejmowane w ramach stosunku prawnego godzi w interesy jednej ze stron kontraktu. Przepisy prawa o charakterze bezwzględnie obowiązującym wprowadzono bowiem do porządku prawnego po to, by chronić dobro zasługujące na ochronę. W przypadku stosowania zapisów umownych o charakterze bezprawnym dochodzi do ograniczenia praw lub nałożenia nadmiernych obowiązków na konsumenta podpisującego umowę. Następstwem bezprawnego działania jest naruszenie zbiorowych interesów konsumentów.

Zgodnie z art. 22¹ Kodeksu Cywilnego za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą. Student korzysta z usług edukacyjnych jako osoba fizyczna, w celu realizacji własnych potrzeb edukacyjnych. Świętokrzyska Szkoła Wyższa zawiera umowę ze studentem jako konsumentem na rynku usług edukacyjnych.

Przepisy ustawy o okik nie definiują pojęcia zbiorowego interesu konsumentów. Z całą pewnością mamy do czynienia z takim interesem, gdy działania przedsiębiorcy dotyczą zbiorowości i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta, czyli są powszechne. W przedmiotowej sprawie za taką zbiorowość Prezes Urzędu uznał studentów Świętokrzyskiej Szkoły Wyższej, jak i wszystkich potencjalnych studentów z całego kraju, którzy są lub będą zainteresowani podjęciem studiów na tej uczelni. Powszechny charakter

usług edukacyjnych potwierdza fakt, że w niniejszej sprawie mamy do czynienia ze zbiorowym interesem konsumentów, co oznacza naruszenie interesu publicznego.

Tym samym trzecia przesłanka została spełniona.

Wobec stwierdzenia zaistnienia wszystkich trzech przesłanek Prezes Urzędu ustalił, że zachowanie Świętokrzyskiej Szkoły Wyższej było bezprawne i godziło w zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów Świętokrzyska Szkoła Wyższa w dniu 30 października 2004 r. zmieniła kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie umowy, wprowadzając w § 4 ust. 3 dodatkowe zdanie o treści: „Jeżeli wysokość czesnego ulegnie zmianie Zleceniobiorca doręczy Zleceniodawcy stosowny aneks do niniejszej umowy” i złożyła oświadczenie o podjęciu działań zmierzających do zmiany uprzednio podpisanych umów na studiowanie zgodnie z art. 384¹ i 384 Kodeksu cywilnego.

Prezes Urzędu uznał dowody przedstawione przez Świętokrzyską Szkołę Wyższą za wiarygodne i przekonujące i na ich podstawie stwierdził zaniechanie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów od dnia wejście w życie zmienionego wzorca „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach” tj. od 30 października 2004 r.

Wobec stwierdzenia zaistnienia praktyki, o której mowa w art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o okik i zaniechania jej stosowania, Prezes Urzędu orzekł jak w sentencji.

Prezes Urzędu nie uwzględnił wniosku Świętokrzyskiej Szkoły Wyższej o wydanie na podstawie art. 23d ustawy o okik, decyzji niestwierdzającej naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, w związku z zaprzestaniem stosowania przez Świętokrzyską Szkołę Wyższą praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Zgodnie z art. 23d ustawy o okik Prezes Urzędu wydaje decyzję, w której stwierdza, że dana praktyka nie narusza zbiorowych interesów konsumentów, jeżeli nie zachodzą okoliczności określone w art. 23a ustawy o okik. W przedmiotowej sprawie Prezes Urzędu stwierdził zaistnienie wszystkich przesłanek praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów wskazanej w art. 23a. Tym samym nie ma podstaw prawnych do stwierdzenia, że praktyka Świętokrzyskiej Szkoły Wyższej polegająca na wyłączeniu obowiązku doręczania konsumentom zmienionego wzorca umowy o studiowanie pod nazwą „Umowa o studiowanie w Świętokrzyskiej Szkole Wyższej w Kielcach”, na mocy postanowienia umownego wskazanego w § 4 ust. 3 ww. umowy o studiowanie, o treści „Wysokość czesnego ustala się odrębnie na każdy rok, a o ewentualnej jego zmianie uczelnia zawiadamia studentów w formie zawiadomienia pisemnego, wywieszanego na tablicy ogłoszeń w terminie 1 miesiąca przed rozpoczęciem letniej sesji egzaminacyjnej” nie narusza zbiorowych interesów konsumentów.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie

dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatury w Łodzi.

*Z upoważnienia
Prezesa Urzędu
Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Łodzi*

Iwona BIELSKA

Otrzymuje:
Świętokrzyska Szkoła Wyższa w Kielcach
ul. Zagnańska 84A
25-528 Kielce